

ע"י נשוא"ת קנין תורה (ח"ה סימן כח) ונשוא"ת צלל החכמה (ח"ה סי' קסט) דלא ראה ולא שמע להחמיר בעניינים אלו, ע"כ. ברם מהאי טעמא נהדלה י"ש להחמיר דהא דיש להצדיל עד יום שלישי לא הוי מטעם השלמה, אלא חיובו נמשך עד סוף יום שלישי (ע"י יור"ד סי' שמא ס"ז ובלבוש שם), ברם י"ל דחינוך לקטן הוא מה שגדול עושה בדרך כלל ורגיל לעשות היינו שמצדיל במוצאי שבת, אבל להצדיל ביום ראשון דאין הדרך לגדול להצדיל אין צריך לחנכו על זה ודו"ק.

ועוד י"ל דהמזוה הוא לכחלה להצדיל במוצאי שבת, ורק אם שכת להצדיל צלילה מצדיל ביום ראשון, ואם כן אם החינוך יעשה הצדלה ביום ראשון לכחלה, הוי כמחנכו דאפשר לעשות הצדלה ביום ראשון משום הכי כשלא שמע הצדלה במוצאי שבת, אין צריך להצדיל ביום ראשון ודו"ק.

וע"י בספר שמירת שבת כהלכתה (פני"ח סכ"ז הג"ה) דיש להחמיר שישמעו מקטן שמצדיל, וע"י בספר תפלה כהלכתה (בפ"א יג) בשם הגריש"א שליט"א דאם הקטן החסיר תפלה אם הוא מבין ענין תפלה משלומין יש ללמדו שישלים תפלתו. לכן למעשה אם הקטן מבין ענין שאפשר להצדיל עד יום שלישי יש מקום להחמיר שיצדיל, ומי שמקיל יש לו על מה לסמוך אבל אם אינו מבין הענין דאפשר להשלים עד יום שלישי אין צריך להחמיר שישמע הצדלה ביום ראשון.

סימן קנג

שאלה: יו"ט שחל במוצאי שבת דכתבו הפוסקים דלפני שאשה מרליקה הנרות צריכה להבדיל בפה, ואם שכחה להבדיל ואחר שבירכה על הנרות לפני שהרליקה נזכרה שלא הבדילה עדיין, האם מותרת להפסיק להבדיל בפיה כדי שתוכל להדליק.

תשובה: ונראה דלכאורה מותרת להפסיק בהצדלה כיון דאי אפשר לה להדליק בלי שמצדיל מחלה, אם כן דומה להא דאיחא באו"ח (סי' קסז ס"ו) דאחר שבירך המוציא אם הפסיק ואמר תנו לאכול לזהמה לא הוי

רצט סעיף ט"ז ובסימן תל"א ס"ג) הטעם דאסור לעשות מלאכה עד שיצדיל אינה משום דנמשכת עדיין קדושת השבת, אלא הטעם דאין לעשות חפציו להיכר בעלמא קודם שילוו המלך, [וע"י בערוך השולחן סי' רצט ס"ק כא דמסביר באופן אחר דהוי להיכר בעלמא למת לך לזכור לעשות הצדלה ע"י שם], ולפי זה כיון דהטעם הוי דאין לעשות מלאכה לפני דמלוה המלך, אם כן מלאכה שהוא לצורך ללות המלך כדי להדליק נר של הצדלה ודאי דאין חשש, והא דאסור להדליק נר עד שיצדיל היינו נר לצורך עצמו.

(ב) והנה הפוסקים העירו דאין מותר להזמין במוצאי שבת קודש מונית שנהגו הוא חילוני דודאי לא עשה הברלה, נמצא דמבשילו בעשיית מלאכה לפני הברלה.

אך נראה להני תרי טעמא [שכתבתי בס"ק א] הן לטעם השו"ע הרב דאסור לעשות מלאכה להיכר בעלמא ללות המלך, ולפי זה אצל חילוני דלא שמר השבת ודאי לא שייך ענין של לוו המלך, דהשבת בכלל לא היה אצלו, וכן להערוך השולחן הנ"ל דסבירא ליה הטעם להיכר שזכור לעשות הצדלה, אם כן אצל חילוני דאינו עושה הצדלה לא שייך אצלו בכלל לעשות היכר. (וע"י בנידון בשבט הקהתי חלק א סימן קלג).

סימן קנג

שאלה: רבים שואלים בשבתות הארוכות שהילדים הולכין לישון מוקדם במוצאי שבת, ואי אפשר להם להמתין עד שבאים מבית הכנסת לשמוע הברלה, האם יש להם חיוב להבדיל מטעם חינוך ביום ראשון, דהא זמן הברלה הוא עד סוף יום שלישי, בדאיתא באו"ח (סי' רצט ס"ו).

תשובה: ונראה קטן היודע מענין שבת חייב להרגילו לשמוע קידוש והצדלה (ע"י במ"ז סי' שמג ס"ק ג), ולעוררו משנתו ודאי אינו חיוב ואינו ראוי, ברם אי צריך להשלים הצדלה, יש שכתבו דחינוך הוא רק לחנכו בקיום המצוות ולא להשלמה מה שהחסיר, והוא הדין לגבי תפלה שהחסיר אין צריך להשלים מהאי טעמא,

[1234567]

כל הכלים ששייך להצעלים ונכלל בזה גם כן הכלים ששאל או השכיר לעכו"ם, אם כן ליכא חשש של שאלה ושכירות ודו"ק, והא דאסרו שציתת כלים היינו באופן שאינו מפקירו בפירוש אבל בסתמא אמרינן דאפקירו מפקיר, וכן אי אמרינן הפקר בית דין הפקר, על כרחך דלא כל הכלים מפקירין, דאם לא כן אמאי חוששין בית שמאי לשציתת כלים, ועל כרחך דמפקרי בית דין רק מה שאי אפשר בלאו הכי, כגון נר וגיגית וקדירה, ולא שאר דברים, ואפשר לגבי כלים שהשאל או השכיר לעכו"ם גם כן בית דין מפקירין לבית שמאי שלא יכשל באיסור דשציתת כלים, ונריך עיון, אבל אי מפרשים כמספות [שצת ית, ב] דהצעל הבית מפקיר, ניחא טפי, דכל שיש חשש של איסור שציתת כלים הצעל הבית מפקירו, והא דאסרו בית שמאי הוא באופן שלא הפקיר הכלים כנ"ל.

סימן קנה

בשבט הקהתי (חלק ג סימן קיא, ובחלק ה סימן ס סק"ב) כתבתי דיותר למחול חוב בשבת, דמחילה לא הוי מתנה אלא סילוק עיין שם, והבאתי דבן משמע בתשובת הרמ"א.

והנה עיין במתנה אפרים (הלכות זכיה מהפקר סימן יא) שכתב דדעת המוספות בקידושין [יט, א] דמחילה הוי סילוק, ודעת הריטב"א בקידושין [טו, ב ד"ה אמר רבא] דמחילה הוא כמתנה עיין שם, ולפי זה להריטב"א יהא אסור למחול חוב בשבת.

זרם עיין בשו"ת אור לציון (חלק א חו"מ סימן א) דהאריך להוכיח דגם דעת הריטב"א הוא דהלוה אינו צריך מעשה לזכות, כיון דהלוואה זרשומה, וזכה ממילא עיין שם, ולפי זה ניחא גם להריטב"א דמחילת חוב אינו דומה למתנה דמתנה צריך המקבל המתנה לזכות, מה שאין כן במחילת החוב וזכה ממילא הלוה. [ועי' גם כן במתנה אפרים שם דאפילו להריטב"א שסובר דמחילה הוי כמתנה איכא למימר דהוי הקנאה דממילא, והוי כאומה שאמרו [קידושין כג, א] גבי עבד כסף קבלת רבו גרמה לו, דהיינו דהוי הקנאה דממילא,

הפסק, כיון דאסור לאכול לפני שומן לבהמתו, והכא נמי לא שנה [הגם דיש קצת לחלק דהחם מפסיק מענין אכילה וכאן אינו מפסיק מענין הדלקה אלא מענין הצדלה ודו"ק]. אך עיי"ש ברמ"א דאע"ג דלא הוי הפסק דיעבד, לכמתלה אין להפסיק, ועיי"ש צביאור הלכה אפילו בחנו לבהמה אין להפסיק וכן משמע בהכל בו וכן איתא שם בכה"ח.

ועוד דעי' (בסי' רנט ס"י) ברמ"א, דיש אומרים דהדלקת נר בעלמא מותר קודם שיצדיל ואסור רק מלאכה גמורה שהוא טורח עיי"ש, אם כן אפשר לה להדליק נר אחד ומצדיל ואח"כ תדליק שאר הנרות, אך עיי"ש ברמ"א דאע"ג דנחפשט המנהג להקל, מכל מקום יחמיר לא להדליק דעיקר כסברא ראשונה דאפילו מלאכה קלה לא יעשה קודם שיצדיל, ומכל מקום נראה שלא תפסיק בהצדלה כיון דיש מקילין להדליק לפני שיצדיל, וג"כ לא מצדיל צפה כנ"ל אך נראה דמצדיל בהרהור, ואע"ג דקיימא לן הרהור לאו כדיבור, מכל מקום היכא דאיכא אונס דאי אפשר לדבר סמכין אהרהור כדאיתא באו"ח (סי' סז סעיף ד ברמ"א ועיי"ש צביאור הלכה בד"ה ואף).

העולה להלכה: שמצדיל בהרהור ולא מצדיל צפה ואח"כ תדליק. ואם שכחה והצדילה צפה אינו הפסק.

סימן קנר

בפרק קמא דמסכת שבת [יח, א] פליגי שמאי ובית הלל אי שביתת בלים אסור. וראיתי קושיא בשם הגה"ק האמרי אמת זצ"ל, דלצית שמאי דשציתת כלים אסור, יהא אסור למכור כלי לעכו"ם לפני שבת, גזירה משום שאלה ושכירות, כמו דאוסרין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה [יד, ב] למכור בהמה לגוי גזירה משום שאלה ושכירות, עד כאן.

ונראה, דבמסכת שבת [יח, ע"ב] מקשה הש"ס לבית שמאי קדירה ונר איך מותר בשבת, ומתוך דאפקורי מפקיר, ופירשו המוספות שהצעל הבית מפקירו, והרשב"א פירש דהפקר בית דין הפקר, וכיון דהצעל הבית או הבית דין מפקירין מסתמא מפקירים